

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Чернігівська політехніка»
д.е.н., доц. Попело О.В.

ВІДГУК
офіційного опонента,
доктора наук з державного управління, доцента,
декана факультету національної безпеки, права та міжнародних відносин
Державного університету «Житомирська політехніка»
Сергієнко Лариси Василівни
на дисертаційну роботу Коноплі Ярослава Юрійовича
«Державне регулювання та контроль у сфері використання земельних
ресурсів в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
(галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування)

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Зважаючи на активну реалізацію земельної реформи та відкриття ринку землі, державне управління сферою використання земельних ресурсів потребує нових підходів та інноваційних рішень. Особливими функціями такого управління є державне регулювання та контроль за використанням земельних ресурсів, удосконалення яких повинно ґрунтуватись на наукових дослідженнях та враховувати сучасні виклики. Це питання стає особливо актуальним у зв'язку з активізацією євроінтеграційних процесів і необхідністю адаптації національних регуляторних механізмів до норм і стандартів ЄС. Подальша інтеграція України до європейського економічного простору та її стійкий соціально-економічний розвиток неможливі без створення чіткої та ефективної системи державного регулювання і контролю у сфері використання земельних ресурсів.

Поступове розширення спектру регулюючих засобів і важелів впливу від суто адміністративних до економічних було зумовлене трактуванням землі як нерухомого майна, реформою децентралізації та введенням сільськогосподарських земель в обіг. Це вимагає докорінних змін у основних

підходах, методах і принципах державного регулювання і контролю щодо земельних ресурсів, зокрема у сфері їх використання. Таким чином, питання державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів в Україні є надзвичайно актуальним та своєчасним.

Дисертаційна робота виконана в рамках реалізації науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка», зокрема: «Публічне управління та децентралізація влади» (номер державної реєстрації 0120U101815), в межах якої було удосконалено методичні підходи до моніторингу і контролю використання земельних ресурсів в контексті децентралізації; «Європейський досвід інноваційного розвитку системи публічного управління для забезпечення суспільної стабільності України» (номер державної реєстрації 0120U104277), під час виконання якої було запропоновано модель механізму імплементації закордонного досвіду з метою удосконалення державного регулювання і контролю за використанням земельних ресурсів; «Розробка науково-прикладних засад реалізації державної політики розвитку підприємництва в умовах децентралізації влади» (номер державної реєстрації 0120U101816), в рамках якої автор розробив пропозиції щодо стимулювання розвитку малих агропромислових підприємств в аспекті надання їм пільгових умов щодо використання земельних ресурсів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави вважати, що наукові положення, висновки й рекомендації, викладені в дисертаційному дослідженні, вирішують важливе наукове завдання – розроблення теоретико-методичних основ та практичних рекомендацій щодо удосконалення державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів в Україні. Теоретико-методичні положення, практичні рекомендації і висновки, викладені автором, є достовірними. Дисертація є логічно

структурованою, формулювання мети і завдань відповідає темі та є логічно взаємопов'язаними.

Для обґрунтування наукових результатів, висновків та рекомендацій дисертантом було використано загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: ретроспективного аналізу – для відслідковування еволюції наукових підходів до визначення понять «земельні ресурси», «державне регулювання у сфері використання земельних ресурсів», «державний контроль за використанням земельних ресурсів»; групування та узагальнення, діалектичного і системного підходів – з метою проведення аналітичного дослідження та здійснення систематизації наукових поглядів щодо об'єкта дослідження, формулювання і доведення гіпотези про необхідність зміни підходів до державного регулювання і контролю щодо використання земельних ресурсів, формування критеріїв, а також проведення оцінки ефективності механізмів державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів в Україні; аналізу та синтезу – з метою визначення змістовного наповнення окремих дефініцій, обґрунтування застосованих принципів та підходів для досягнення визначених завдань; графічного, схематичного, табличного способів відображення інформації – для візуального відображення інформації; нормативно-правового – з метою вивчення інституційно-правового забезпечення державного регулювання та контролю використання земельних ресурсів; статистичного та економічного аналізу – для дослідження ключових детермінант впливу на процеси державного регулювання та контролю використання земельних ресурсів.

Наукова новизна одержаних результатів

Ключові здобутки, що становлять наукову новизну дисертаційного дослідження, полягають у наступному. У дисертації:

вперше:

- запропоновано комплексну організаційно-функціональну модель удосконалення державного регулювання та контролю у сфері використання

земельних ресурсів. Вона стала базисом для формування стратегічних орієнтирів для впровадження ефективного та екологічного землекористування та являє собою систему взаємопов'язаних структурних компонент: ключові доміанти сфери регулювання використання земельних ресурсів, вимоги, цілі, принципи, суб'єкти, об'єкти, етапи реалізації, критерії оцінки результативності, стратегічні пріоритети та завдання. Зазначена модель направлена на підвищення ефективності подальшої реалізації земельної реформи в Україні, впровадження інноваційних рішень у використанні земельних ресурсів та створення умов для посилення використання аграрного потенціалу нашої країни на засадах зеленої економіки;

удосконалено:

1) теоретичні засади класифікації земельних ресурсів як об'єкту державного регулювання і контролю за окремими групами класифікаційних ознак (економічні, правові, соціальні та екологічні);

2) перелік та зміст функцій земельних ресурсів як об'єкту державного регулювання і контролю, зокрема виокремлено такі з них: забезпечувальна, розвиваюча, просторова, сировинна, виробнича, екологічна, соціальна, історико-культурна; безпекова;

3) формулювання основних детермінант впливу на процеси державного регулювання та контролю використання земельних ресурсів в Україні шляхом їх класифікації за визначеними ознаками: відповідно до масштабу впливу та поширення (світові, міждержавні, державні); залежно від джерела причини впливу (зовнішні, внутрішні, змішані); відповідно до природи впливу (політичні, соціальні, економічні, правові, техногенні, екологічні, безпекові, культурні); відповідно до наслідків впливу (стримуючі, стимулюючі, превентивні, захисні). Така систематизація дозволить врахувати наведені фактори при розробці стратегічних орієнтирів формування ефективної системи державного регулювання та контролю за використанням земельних ресурсів;

набули подальшого розвитку:

1) понятійно-категоріальний апарат у сфері публічного управління та адміністрування шляхом уточнення дефініцій: «земельні ресурси», «державне регулювання у сфері використання земельних ресурсів» , «державний контроль за використанням земельних ресурсів»;

2) систематизовано закордонний досвід державного регулювання та контролю щодо використання земельних ресурсів та розроблено пропозиції щодо імплементації найбільш успішних практик в Україні. Запропоновано розділити такі інструменти на дві групи – організаційно-адміністративні та економічні. Запропоновано структурну модель механізму імплементації найбільш результативних практик в українській реалії;

3) методичний підхід до оцінювання ефективності державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів, заснований на визначенні значень за окремими критеріями (економічної, функціональної та соціальної ефективності), та надає можливість для комплексного аналізу якості державного управління досліджуваної сфери;

4) стратегічні напрями формування ефективної системи державного регулювання та контролю щодо використання земельних ресурсів в Україні, які включають: підвищення ефективності державного регулювання і контролю у сфері використання земельних ресурсів, нарощення інвестиційної привабливості агропромислового сектору, удосконалення процедур ведення земельного кадастру та здійснення моніторингу використання земельних ресурсів, підвищення ролі і значення громадського контролю за використанням земельних ресурсів, удосконалення регулювання і контролю функціонування земельного ринку, посилення екологічного контролю і заходів щодо захисту земельних ресурсів. Визначені напрями відмінні від вже існуючих в частині використання кращих світових практик, деталізації заходів та методів, дотриманням специфічних принципів землекористування;

5) наукове обґрунтування єдиної цифрової платформи використання земельних ресурсів з метою підвищення якості державного нагляду і

контролю, що заснована на особливостях імплементації сучасних цифрових рішень. Головним завданням, яке вирішує застосування такої платформи є створення віртуального середовища як для комунікації всіх учасників відносин землекористування, так і для використання з метою підвищення ефективності державного контролю.

Практичне значення результатів дослідження

Основні наукові положення дисертаційного дослідження доведено до рівня практичних рекомендацій і науково-методичних підходів; головні висновки та пропозиції, отримані в результаті дослідження, можуть бути використані в управлінській роботі державних органів влади, в діяльності органів місцевого самоврядування, установ та відомств.

Зокрема, матеріали дисертаційного дослідження використані СТОВ «Полісся» (довідка про впровадження №34 від 20.03.2024 р.) та Козелецькою селищною радою Чернігівського району Чернігівської області (довідка про впровадження №847/03-12 від 22.03.2024).

Теоретичні результати проведеного дослідження використано в освітньому процесі Національного університету «Чернігівська політехніка» МОН України, зокрема, під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративно-територіальний менеджмент», «Системний підхід в публічному управлінні» та «Публічне адміністрування» (довідка № 101/11-676/ ВС від 15.03.2024р.).

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 10 наукових праць, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття, що включена до міжнародної наукометричної бази Web of Science, 1 стаття у зарубіжному виданні, 5 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій становить 4,05 друк. арк., з яких автору належить 3,17 друк. арк.

Автором дотримані вимоги п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами та доповненнями від 19 травня 2023 року № 502), щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання принципів академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

Оцінюючи представлену дисертаційну роботу в цілому позитивно, слід зазначити дискусійні положення та висловити наступні зауваження.

1. При дослідженні ключових аспектів державного регулювання у сфері використання земельних ресурсів дисертантом запропоновано сучасний розширений інструментарій державного регулювання. Проте, на нашу думку, специфіка досліджуваного об'єкту обґрунтовує доцільність вивчення і розробки наукових пропозицій щодо розвитку не лише адміністративних, організаційних, правових та економічних, а й специфічних методів і відповідних інструментів регулювання сфери використання земельних ресурсів, а також недостатньо розкриті методи державного контролю за використанням земельних ресурсів (с. 71-78).

2. У першому розділі дисертаційної роботи автором приділено багато уваги зарубіжному досвіду державного регулювання та контролю за використанням земельних ресурсів, логічним було б провести аналіз сильних

і слабких сторін відповідних стратегій провідних країн світу, а також оцінити реальні можливості України для запозичення ключових факторів успіху, які визначив автор (с. 78-93).

3. На думку опонента, пп. 2.2 дисертаційної роботи «Особливості інституційно-правового забезпечення державного регулювання та контролю використання земельних ресурсів в Україні» доцільно доповнити порівняльним аналізом інституційного забезпечення в Україні та за кордоном. Компаративний аналіз дозволить конкретизувати слабкі та сильні сторони, імовірні загрози та потенційні можливості в контексті державного регулювання і контролю використання земельних ресурсів в Україні (с. 121-127).

4. У дисертації автором запропоновано методика оцінки ефективності державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів, що включає комплекс показників функціональної ефективності; економічної ефективності; соціальної ефективності. На нашу думку, дисертанту слід було б чітко конкретизувати переваги застосування запропонованої методики та дещо глибше обґрунтувати авторський підхід до вибору і структурування показників та параметрів методики (С.140-152).

Наведені зауваження та дискусійні положення не знижують загальної теоретичної та практичної значущості, обґрунтованості й достовірності основних положень дисертації.

Загальна оцінка роботи та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційне дослідження Коноплі Ярослава Юрійовича «Державне регулювання та контроль у сфері використання земельних ресурсів в Україні» є завершеною, цілісною науковою роботою, виконаною на актуальну тему, містить положення наукової новизни та має теоретичне та практичне значення.

Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень, висновків і запропонованих автором рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність, достовірність та наукова

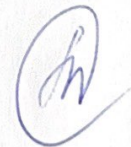
новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях є самостійними та підготовлені на високому науковому рівні.

Дисертаційна робота Коноплі Ярослава Юрійовича «Державне регулювання та контроль у сфері використання земельних ресурсів в Україні» відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами та доповненнями від 19 травня 2023 року № 502) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами та доповненнями від 19 травня 2023 року № 502).

Конопля Ярослав Юрійович – автор дисертації «Державне регулювання та контроль у сфері використання земельних ресурсів в Україні», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
доцент, декан факультету національної
безпеки, права та міжнародних відносин
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Л. В. Сергієнко